

12, 15, 18 i 24 miesiące), a począwszy od 3 roku życia co rok (w wieku 36, 48, 60 i 72 miesięcy). Aby zapewnić bezbłędne wyniki, trzeba zachować wąski margines czasowy wynoszący maksymalnie dwa tygodnie w odniesieniu do danego terminu (którym najczęściej jest dzień urodzin dziecka).

Jak w pracę nad rozwojem dziecka włączani są rodzice?

„Kamienie graniczne” rozwoju stanowią instrument roboczy prezentowany rodzicom w trakcie przyjmowania dziecka do placówki opieki dziennej. Nie jest tu konieczne wyraźne pozwolenie rodziców, ponieważ obserwacja rozwoju dziecka należy do regularnych zadań opieki dziennej nad dziećmi. Z całą pewnością niezbędne jest natomiast informowanie rodziców przez wychowawców w ramach rozmów z rodzicami na temat rozwoju dziecka. W ten sposób wychowawcy i rodzice mogą wspólnie wymieniać się obserwacjami, określać wzajemne oczekiwania i możliwości oraz w razie potrzeby decydować, jakie dalsze kroki należy podjąć i w jaki sposób można wspierać dziecko w rozwoju i prowokować do działania.

Do czyjej wiadomości przekazywane są wyniki „kamieni granicznych”?

Każde udostępnienie osobom trzecim danych osobowych ustalonych w ramach „kamieni granicznych” przez placówkę opieki dziennej nad dziećmi lub przez opiekuna/opiekunkę wymaga uprzedniego uzyskania wyraźnego zezwolenia rodziców. Ponadto arkusz analityczny „kamieni granicznych” musi być przechowywany w zamknięciu zgodnie z przepisami o ochronie danych osobowych.

Informacje na temat „Opieki dziennej nad dziećmi w Brandenburgii” znajdują Państwo w Internecie na stronie: www.mbjs.brandenburg.de/kita-startseite.htm

Kamienie graniczne rozwoju

Instrument wczesnego rozpoznania

Grenzsteine der Entwicklung –
Ein Instrument der Früherkennung

Wydawca: Ministerstwo Edukacji, Młodzieży i Sportu

(jednostka odpowiedzialna w myśl prawa prasowego)

Dział Prasowy i Public Relations

Heinrich-Mann-Allee 107, 14473 Potsdam

Tel.: 0331/866 35 21, Faks: 0331/86635 24

e-mail: poststelle@mbjs.brandenburg.de

Strona internetowa: www.mbjs.brandenburg.de/kita-startseite.htm

Druk: GS Druck- und Medien GmbH, Potsdam

Wydanie: grudzień 2013

INFORMACJA DLA RODZICÓW
ELTERNINFORMATION (POLNISCH)

Drodzy Rodzice,

o tym, jak przebiega rozwój dziecka wiemy obecnie znacznie więcej niż jeszcze przed kilku laty. Naukowcy są zgodni co do tego, że każde dziecko rozwija się inaczej i w różnym tempie.

Istnieją jednakże cele w procesie rozwoju osiągane przez większość dzieci w określonym wieku, które są opisane w „kamieniach granicznych”. Jeżeli rozwój dziecka przebiega inaczej, to nie jest to od razu

sygnał alarmowy, ale co najmniej ważna wskazówka, że należy zachować szczególną czujność. Troskliwa i dokładna obserwacja pomaga wychowawcom we wspólnym decydowaniu wraz z rodzicami, jakie indywidualne wsparcie jest najbardziej odpowiednie do tego, aby dzieci poradziły sobie z ważnymi etapami rozwoju.

Na podstawie pracy naukowej neurologa rozwojowego profesora Richarda Michaelisa z Dziecięcej Kliniki Uniwersyteckiej w Tybindze Institut für angewandte Sozialisationsforschung/Frühe Kindheit e.V. (Instytut Stosowanych Badań Socjalizacyjnych/Wczesne Dzieciństwo) jako stowarzyszenie zarejestrowane (infans) opracował koncepcję edukacyjną „kamieni granicznych”, stanowiącą instrument wczesnego rozpoznawania ryzykownych sytuacji u dzieci. „Kamienie graniczne” umożliwiają wychowawcom obserwowanie rozwoju dzieci w określonych odstępach czasu i rozpoznawanie nieprawidłowości.

Odstępstwa od normy mogą wywoływać uczucie niepewności. Rodzice czują się często zdani sami na siebie, kiedy dowiadują się, że ich dziecko rozwija się inaczej lub wolniej niż rówieśnicy. Bardzo zależy mi na tym, aby w przyszłości nie było już powodu do takiej niepewności. Chcemy, żeby placówki opieki dziennej nad dziećmi oraz szkoły stały się społecznościami, w których każde dziecko jest mile widziane i przyjmowane z szacunkiem, obdarzone uwagą i indywidualnym wsparciem. Jeśli rodzice i wychowawcy przyjmą perspektywę dziecka i wspólnie zastanowią się, jak system opieki dziennej nad dziećmi może najlepiej spełniać potrzeby dzieci, wówczas „kamienie graniczne” nie będą prowadziły do wykluczenia, lecz pomogą wychowawcom, matkom i ojcom wspierać dzieci w ramach społeczności swojej placówki opieki dziennej w ich indywidualnym rozwoju.

dr Martina Münch
Minister Edukacji, Młodzieży i Sportu
Kraju Związkowego Brandenburgia

Jak rozwijają się dzieci?

W ciągu ostatnich lat obraz dziecka uległ znacznej zmianie. Badania potwierdzają, że procesy rozwojowe przebiegają w sposób bardzo indywidualny. Nie istnieje współbieżna kolejność określonych etapów rozwoju. Możliwe jest natomiast określenie pewnych nieodzownych stadiów przejściowych dziecięcego rozwoju. Są to cele rozwojowe, które do określonego wieku osiągane są przez około 95 procent dzieci. Cele te przedstawiono w „kamieniach granicznych”.

Nie każde odstępstwo od oczekiwanej normy oznacza, że mamy do czynienia z zaburzeniem lub nieprawidłowością. Ale: Jeżeli dziecko nie osiągnie określonego poziomu rozwoju w określonym czasie, to należy zachować zwiększoną czujność. Konieczne jest wczesne rozpoznawanie braków rozwojowych, nieprawidłowości czy też upośledzeń. Im wcześniej nastąpi interwencja, tym będzie skuteczniejsza.

Na jakiej zasadzie działają „Kamienie graniczne rozwoju”?

„Kamienie graniczne rozwoju” kierują uwagę wychowawcy na istotne okresy rozwoju i edukacji, w trakcie których u dzieci ujawniają się określone, dające się zaobserwować umiejętności. Wiele dzieci przechodzi przy tym przez te stadia przejściowe rozwoju dziecięcego, nie wyróżniając się żadnymi szczególnymi cechami. Nieosiągnięte kamienie graniczne pełnią natomiast funkcję ostrzegawczą - wychowawcy otrzymują dzięki nim sygnał o nieprawidłowościach rozwojowych. Wykorzystują je w swojej pracy pedagogicznej i w razie potrzeby kontaktują od razu z rodzicami w celu zachęcenia ich do dokładniejszego przyjrzenia się problemowi. Rodzice powinni wówczas udać się do placówek wczesnego wspomaganie rozwoju, poradni społeczno-pedagogicznych i psychospołecznych lub do pediatrów i psychologów posiadających odpowiednie kwalifikacje zawodowe. Te instytucje i specjaliści są w stanie za pomocą posiadanych środków dokładnie sprawdzić, czy istnieje potrzeba podjęcia jakichś działań a jeżeli tak to jakich, bowiem „kamienie graniczne” nie są narzędziem diagnostycznym, lecz dostarczają jedynie pierwszych ważnych wskazań.

W jaki sposób stosuje się „kamienie graniczne”?

„Kamienie graniczne” mogą być stosowane zarówno w placówkach opieki dziennej nad dziećmi, jak i w indywidualnej opiece dziennej. Warunkiem do tego jest ogólna wiedza na temat rozwoju małych dzieci oraz podstawowych technik obserwacyjnych. Przed przystąpieniem do stosowania „kamieni granicznych” należy z pewnością zapoznać się z objaśnieniami i wskazówkami dotyczącymi interpretacji wyników (informacje na temat „Opieki dziennej nad dziećmi w Brandenburgii” znajdują Państwo w internecie na stronie: www.mbjs.brandenburg.de/kita-startseite.htm).

Wychowawcy i opiekunowie/opiekunki mogą uzyskać porady dotyczące „kamieni granicznych” u konsultantów w urzędach ds. młodzieży, urzędach gmin i niepaństwowych / niezależnych podmiotach prowadzących placówki opieki dziennej. Kursy doskonalenia zawodowego dla wychowawców oferowane są przez Sozialpädagogisches Fortbildungsinstitut Berlin-Brandenburg (Społeczno-Pedagogiczny Instytut Doskonalenia Zawodowego Berlin - Brandenburgia).

Sześć obszarów rozwoju

W procesie rozwoju dziecka obserwuje się „kamienie graniczne” stanowiące sześć obszarów rozwoju związanych z życiem codziennym:

- 1. przyswajanie mowy**, na przykład wypowiadanie słów mama i tata (15 miesięcy), zdań zawierających 3 – 5 słów (36 miesięcy), opowiadanie o wydarzeniach/historiach z zachowaniem prawidłowej kolejności chronologicznej i logicznej (48 miesięcy);
- 2. motoryka ciała** (ogół jednakowych, regularnych czynności ruchowych ciała), np. obracanie się z brzucha na plecy (12 miesięcy), samodzielne chodzenie (18 miesięcy), celowe i pewne poruszanie się na trójkołowym rowerku lub podobnym pojeździe (48 miesięcy);
- 3. motoryka rąk i palców**, na przykład przekładanie małych przedmiotów z ręki do ręki (6 miesięcy), świadome używanie palca wskazującego (18 miesięcy), prawidłowe cięcie nożyczkami wzdłuż linii prostej (60 miesięcy);
- 4. rozwój kognitywny** (rozwijanie strategii działania, uwagi i koncentracji, zachowań w trakcie zabaw, umiejętności porządkowania lub przyporządkowania), np. wodzenie oczami za powoli, wahałowo poruszaniem przedmiotem (3 miesiące), naśladowanie zwyczajów dorosłych (18 miesięcy), zadawanie prostych pytań o przyczynę, czas, miejsce (dlaczego, jak to, gdzie, kiedy, skąd – 48 miesięcy);
- 5. umiejętności społeczne** (zdolność nawiązywania i kształtowania relacji społecznych z innymi dziećmi i dorosłymi), np. odróżnianie osób znanych od obcych (9 miesięcy), rozumienie znaczenia słowa „nie” (18 miesięcy); gotowość do dzielenia się z innymi (48 miesięcy);
- 6. umiejętności emocjonalne** (zdolność postrzegania własnego przeżywania uczuć, a tym samym również rozwijanie własnej kompetencji emocjonalnej), np. śmiech, kontakt wzrokowy, wydawanie odgłosów i wykonywanie ruchów, gdy do dziecka zwracają się znane mu osoby (6 miesięcy), uspokajanie się w codziennych przykrych sytuacjach w ciągu 3 minut (24 miesiące); świadomość dziecka, że jest dziewczynką lub chłopcem (48 miesięcy).

Karta informacyjna prowadzona jest dla każdego dziecka indywidualnie. Należy ją wypełniać w określonym wieku dziecka (3, 6, 9,